

ЧАСТИНА ПЕРША

1

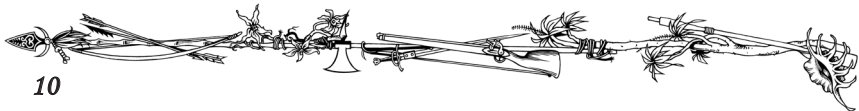
Рибина-молот

Двадцять шостого липня 1864 року водами Північної протоки близько берегів Шотландії повним ходом летіла чудова яхта під британським прапором. Ця яхта, що мала назву «Дункан», належала лордові Едварду Гленарвану, почесному членові славнозвісного Королівського яхт-клубу. Нове судно тепер поверталось до Глазго після випробування, яке проходило в морі за кілька миль від Клайдської затоки. На борту разом із лордом Гленарваном та його дружиною леді Елен був майор Макнабс, двоюрідний брат власника «Дункана».

На горизонті вже з'явилися обриси острова Арран, коли вахтовий матрос несподівано вгледів за кормою величезну рибину. Капітан Джон Мангліс зараз же наказав повідомити про це лорда, і Гленарван разом із майором Макнабсом притьмом зійшли на ют — кормову частину яхти.

— Що це за страховисько?! — спитав лорд капітана.

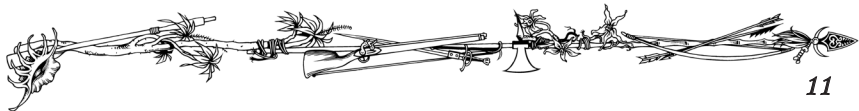
— Гадаю, сер, це величезна акула, — відповів Джон Мангліс.

— Акула в наших водах? — не повірив Гленарван.

Відтак він дав усі необхідні вказівки. А на юті, зацікавлена майбутнім видовищем, тим часом з'явилася леді Елен. У прозорій воді протоки можна було чудово бачити всі рвучкі рухи величезної акули, яка то пірнала в глибіню, то знов виринала на поверхню.

Усі, хто був на борту «Дункана», напружено стежили за акулою. Описавши півколо, вона наблизилася до наживки, знову перевернулася догори черевом, і шматок сала вмить безслідно зник у її пащеці, а сама вона опинилася на гаку. Матроси поспішно заходилися витягувати здобич за допомогою блоків, прикріплених до нижньої реї грот-щогли. Акула несамовито тіпалася, біла своїм дужим хвостом, та її швидко приборкали. Вже за хвилину хижачку підняли над водою й опустили на палубу. Один із матросів обережно підійшов до акули та відтяв її сильного хвоста, двічі вдаривши сокирою. Акула все ще дихала. Це була велика рибина — понад десять футів завдовжки і вагою понад шістсот фунтів. Невдовзі

її розрубали на частини. Залізний гак у нетрях її шлунка був порожній. Мабуть, риба-молот уже давно не їла. Моряки вже хотіли були скинути порубану тушу в море, аж раптом боцман звернув увагу на дивний предмет, що застряг в одній зі складок нутрощів хижачки.

— І що то за штукерія? — здивувався він.

— Мабуть, уламок рифу, який вона проковтнула, щоб набити черево, — висловив здогад хтось із матросів.

— Бридня! — сказав інший матрос. — Це гарматне ядро, адже тільки чавун їй не під силу перетравити.

— Погляньте уважніше, — усміхнувся помічник капітана Томас Остін. — Хіба не бачите, що наша акула — гірка п'яниця. Жаднюга проковтнула навіть пляшку. І, здається, з винного погребя її дістали давненько!

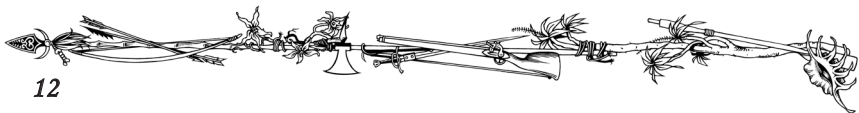
— Витягуйте, Томе, цей предмет, — звелів лорд Гленарван. — Іноді в закоркованих пляшках, знайдених у морі, трапляються важливі речі. Та обережніше з пляшкою... Обмийте її як слід, а потім принесіть мені.

Томас Остін виконав розпорядження, і загадкова пляшка, виявлена за таких дивних обставин, невдовзі вже була в кают-компанії. Навколо столу тут зібралися лорд Гленарван, майор Макнабс, капітан Джон Манглс та леді Елен — цікава, як усі молоді жінки. На морі навіть дрібниця стає подією, адже в плаванні не так багато вражень, тому погляди всіх було звернено на закорковану посудину.

Лорд Гленарван не поспішав. Перше ніж відкоркувати пляшку, він уважно роздивився її зовні. На видовженій шийці залишився скручений шматок поіржавілого дроту. Міцні стінки пляшки, здатні витримувати великий тиск, свідчили про те, що її виготовлено в Європі.

— Пляшка з-під шампанського, — упевнено сказав майор Макнабс.

— Яка різниця, — зауважила леді Елен, — що за вино хтозна-коли було в цій пляшці, якщо ми навіть не уявляємо, де її кинули в море?

— Ця пляшка, здається, довгенько подорожувала, перше ніж потрапила в акуляче черево. Бачите вапняні відкладення, якими вона покрита? — мовив лорд. — То результат дії морської води.

— Але як же визначити, звідки вона? — нетерпеливилася леді Елен.

— Зачекайте, люба. Я цілком переконаний, що пляшка сама відповість на всі питання.

Сказавши так, Гленарван заходився злущувати твердий вапняний панцир із шийки пляшки, — і невдовзі всі побачили корок, який сильно пошкодила морська вода.

— От халепа! — вигукнув лорд. — Якщо там і є якісь папери, то вони могли геть зіпсуватися за цей час.

— Певно, — погодився з ним Джон Манглс, — проте було б краще виловити пляшку у відкритому морі, знаючи точні координати — широту й довготу. Тоді, вивчивши морські течії та напрями вітрів, можна було б визначити її шлях. А з такою листоношею, як наша акула, хтозна чи й удасться щось дізнатися напевно.

— Зараз поглянемо, — мовив Гленарван, надзвичайно обережно витягуючи корок.

Кают-компанією почав розходитися йодистий запах морської води.

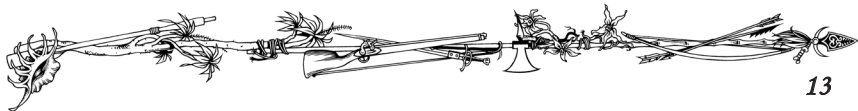
— Я мав рацію, — повідомив лорд, — тут дійсно є папери. Здається, вони геть відволожилися, бо їх зовсім неможливо витягти — так міцно поприлипали до стінок.

— Може, розіб'ємо пляшку? — запропонував Макнабс.

— Я хотів би зберегти її цілою, — заперечив Гленарван.

— Сер, може, відіб'ємо саму шийку? — запропонував Джон Манглс. — Тоді, здається, можна буде виїняти папери, не пошкодивши їх.

Але вапняна шкаралупа на дорогоцінній пляшці за тривалий час стала твердою, мов камінь, тому довело-

ся скористатися молотком, щоб розбити її. Нарешті перед очі дослідників з'явилися злиплі клаптики паперу. Лорд Гленарван обережно вийняв їх і розклав перед собою.

2

Троїсте послання

Витягнуті з пляшки папірці майже наполовину роз'їла солона морська вода. Чорнильні рядки порозпливалися, і тільки подекуди можна було розібрати окремі слова. Минуло кілька хвилин, доки лорд, уважно вивчивши ці залишки послання, сказав:

— Маємо три документи, можливо, копії того самого листа. Один написаний англійською, другий — французькою і третій — німецькою мовами. Про це безсумнівно свідчать кілька вцілілих слів, написаних саме цими мовами.

— Та чи можна з цього зрозуміти, про що йдеться? — спитала леді Гленарван.

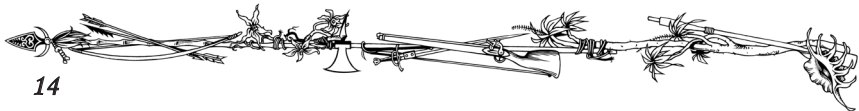
— Я не можу стверджувати щось напевне, люба. На жаль, слів, які можна прочитати, надто мало.

— А може, в різних копіях вони доповнюють одне одного? — спитав майор.

— Справді, навряд щоб вода й сіль знищили в усіх документах ті самі слова, — погодився Джон Манглс. — Порівнявши вціліле, ми зрештою дійдемо суті.

— Гаразд, це й зробимо, адже нам нікуди поспішати. Спершу почнімо з англійського документа, — запропонував лорд Гленарван. — У ньому збереглися слова «зазнати корабельної аварії», «на землі», «цей» і «зниклий», а напіврозмите «skipp...», імовірно, означає «шкіпер». Ще тут є неповне ім'я якогось містера Гр...

— Додамо до цього ще уривки слів «monit...» та «...ssistance», — сказав Джон Манглс. — Здається, це

частини слів «monition» та «assistance», тобто хтось благає про допомогу.

— Але ж тут бракує забагато рядків, — розчаровано зауважив майор. — Як тут дізнатися назву загиблого судна чи місце корабельної аварії?

— Рано втрачати надію, — мовив лорд Гленарван. — Спробуймо доповнити один документ іншим.

Другий, аж потемнілий, клаптик паперу, написаний німецькою, вода пошкодила ще гірше.

— Вам знайома ця мова, Джоне? — спитав Гленарван.

— Знайома, і досить пристойно, сер.

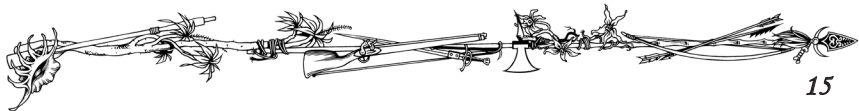
Капітан якийсь час мовчки уважно вдивлявся в розмиті рядки.

— Насамперед, — нарешті сказав він, — тепер ми можемо точно встановити, коли сталася корабельна аварія. Це трапилося 7 червня тож, додавши цифру «62» з англійського тексту, ми отримаємо повну дату: 7 червня 1862 року.

— Кажіть далі, Джоне! — вигукнула леді Елен.

— Можна також прочитати уривок слова «Glas...»; з'єднавши його зі словом «...gow» у тому-таки рядку першого документа, маємо «Glasgow». Тобто йдеться про судно з порту Глазго. Другий рядок геть розплився, але далі я розібрав важливі для нас слова: «zwei», що означає «два», і «...atrosen», напевно це «matrosen», що в перекладі означає «матроси». Змушений визнати, товариство, що наступне слово «graus» я витлумачити не зміг. Сподіваюся, тут нам стане у пригоді третій документ. Щодо решти, то зрозуміти легко: «bringt ihnen», безперечно, означає «надайте їм...» Якщо ж пов'язати ці слова з англійським словом «assistance» з відповідного рядка першого документа, то вони складуться в фразу: «Надайте їм допомогу».

— Будемо сподіватися, що нам зарадить хоча б французький текст, — сказала леді Елен.

— Спробуймо розшифрувати і його, — запропонував лорд Гленарван. — Та це не так і важко, адже французьку ми всі з вами знаємо. Спершу перекладемо всі повні слова, а також уривки слів. От що ми маємо: «...три ...оглове ...танія ...гонія ... південний ... діст... контин... пол... жорсто... інд... кинут. ...овго...^o 11' шир...» Спробуймо одне по одному відтворити неповні слова. Либонь, ідеться про трищоглове судно, чию назву ми дізналися, коли зіставили англійський і французький документи: «Британія». З наступних двох слів — «...гонія» і «південний» — зрозуміле тільки друге.

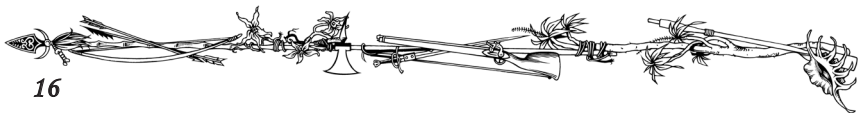
— Напевне, корабельна аварія сталася десь у Південній півкулі, — припустив Джон Манґлс.

— Імовірно, так, — погодився з ним лорд Гленарван. — Ці троє бідолашних дістались якогось узбережжя. А от якого й де? Це загадка.

— Жорстокий! — вигукнув раптом Джон Манґлс. — Маємо переклад пошкодженого німецького слова «*graus...*»: це «*grausam*» — «жорстокий»!

— Чудово! Далі — «інд...» Можливо, ідеться про Індію. Чекайте, — спохмурнів Гленарван. — Так ми можемо нафантазувати бозна-чого... Спершу слід об'єднати всі три листи, адже в кожному з них — однакова кількість рядків, і спробувати якнайповніше розшифрувати зміст. Найбільш повно збереглися слова в тексті французького документа, отож я з'єднаю уривки слів і фраз, заповнивши прогалини тими словами, які не викликають сумнівів.

Сказавши так, лорд Гленарван зараз же взявся за перо і вже за кілька хвилин прочитав коротенький текст французькою мовою: *«7 червня 1862 трищоглове судно «Британія»... Глазго... зазнало аварії... гонія... півден... берег... два матроси... капітан Гр... діст... контин... пол... жорсто... інд... кинуте цей документ... ...довго... і 37°11' широти... допоможіть їм, ... загинуть...»*

Він відклав аркуш. З'явився матрос і доповів, що «Дункан» саме входить у Клайдську затоку.

— Які будуть розпорядження, сер? — звернувся Джон Манґлс до власника яхти.

— Нам треба якнайшвидше прибути до Дамбартона, Джоне. Звідти леді Елен повернеться додому, в Малкольм-Кастл, а я вирушу в Лондон — треба негайно подати цей документ до Адміралтейства.

Джон Манґлс віддав відповідні накази, і матрос поклався на місток.

— Друзі! — почав лорд Гленарван. — Усі ми розуміємо, що натрапили на слід жахливої катастрофи і від наших дій залежить життя людей. Необхідно розгадати цю таємницю. Отже, що нам достовірно відомо? Сьомого червня тисяча вісімсот шістдесят другого року трищоглове судно «Британія», що вирушило з порту Глазго, потонуло, після чого капітан і два матроси кинули в море близько широти тридцять сім градусів одинадцять мінут свій заклик про допомогу. Найімовірніше, корабельна аварія сталася в південних морях, і тут слід уважніше подивитися на уривок слова «...gone». Можливо, це назва країни чи узбережжя.

— Патагонія! — вигукнула леді Елен.

— Певно що так!

— Невже тридцять сьома паралель перетинає Патагонію? — не погодився майор.

— Це легко перевірити, — мовив Джон Манґлс, розгортаючи детальну карту Південної Америки. — Авжеж: тридцять сьома паралель перетинає частину Чилі, яку населяють індіанці-араукани, тягнеться рівнинами північної Патагонії і далі пролягає через простори Атлантичного океану.

— Дуже добре! Тоді ходімо далі. Зверніть увагу: тут ідеться не про острів, а про континент. Яка ж доля спіткала цих нещасних? Про неї нам говорять лише три вцілілі літери «пол...» Здається, вони потрапили